

coalitie tegen de honger
coalition contre la faim

POLITIEKE NOTA - NOVEMBER 2018

De rol van de privésector in ontwikkelingssamenwerking in de sector landbouw en voedsel- en voedingszekerheid

@STRUZIK – simply human en SOS Faim

CONTACTEN

Deze nota werd voor de Coalitie tegen de Honger opgesteld door:

- **Thierry Kesteloot (Oxfam-Solidarité)**

Opmerkingen en proeflezen:

- **François Grenade (Iles de paix)**
- **Katelijne Suetens (Broederlijke Delen)**
- **Eloïse De Keyser (SOS FAIM)**
- **David Gabriel (Autre Terre)**

Tel: 02/250 12 64

De rol van de privésector in ontwikkelingssamenwerking in de sector landbouw en voedsel- en voedingszekerheid

1/ CONTEXT

In een context waarin België de middelen voor internationale samenwerking vermindert en waar tegelijkertijd de engagementen voor klimaat en duurzame ontwikkeling enorme investeringen vragen, wordt de financiële bijdrage van de privésector als onontbeerlijk beschouwd. Het ondersteunen en ontwikkelen van de privésector is dan ook een centraal thema in de Belgische strategieën voor ontwikkelingssamenwerking, onder meer op het vlak van landbouw en voedsel- en voedingszekerheid.

De Belgische en Europese ontwikkelingssamenwerking baseren zich hiervoor op de volgende stelling: “De privésector verschaft in ontwikkelingslanden ongeveer 90% van de banen (...) Aangezien de privésector het potentieel heeft om in ontwikkelingslanden inclusieve en duurzame groei te realiseren, spelen private actoren, waaronder bedrijven, financiële tussenpersonen, verenigingen en organisaties van werkgevers en werknemers een alsmaar belangrijker rol op het vlak van ontwikkeling.”¹

De realiteit is echter complexer. Activiteiten van actoren uit de privésector kunnen ook in strijd zijn met ontwikkelingsdoelstellingen; uitputting van natuurlijke hulpbronnen, schendingen van landrechten, het niet naleven van mensenrechten, belastingontduiking, om enkele voorbeelden te noemen. Het integreren van begunstigden van ODA (Official Development Assistance) in waardeketens biedt ook geen automatische garantie voor inclusieve ontwikkeling. Binnen waardeketens botsen meer kwetsbare bevolkingsgroepen, en met name mensen die te kampen hebben met voedselonzekerheid, op obstakels en uitdagingen, die dreigen hen verder te marginaliseren. Het gaat hier dan onder meer over oneerlijke handelspraktijken, onevenwichtige machtsverhoudingen in onderhandelingen, discriminatie bij de toegang tot productiemiddelen, genderongelijkheid, gebrekkige

plattelandinfrastructuur, een zwak regelgevend kader, enz. Deze beperkingen zijn des te groter in de specifieke context van fragiele staten. Er bestaat met andere woorden een duidelijk risico op incoherentie tussen de te bereiken beleidsdoelstellingen, en de middelen die worden voorgesteld om deze te verwezenlijken. Daarom is het belangrijk om de doelstellingen van het partnerschap met de privésector in herinnering te brengen, om te verduidelijken met welke privésector er bij voorkeur wordt gewerkt, welke prioriteiten moeten worden ondersteund, welke praktijken moeten worden voorkomen en onder welke voorwaarden deze steun moet worden verleend.

In de context van fragiele staten en de beperkingen die dat met zich meebrengt, wordt de steun van de privésector in de landbouw vaak georiënteerd naar grotere agro-industriële bedrijven eerder dan naar familiebedrijven². Nochtans ontbreekt tot op vandaag concreet bewijs van de positieve effecten van deze investeringen op duurzame ontwikkeling, armoedebestrijding en respect voor de rechten van de meest gemarginaliseerde groepen, met name vrouwen. Ook voor voedselzekerheid en het realiseren van het recht op voedsel is dat bewijs er niet. Deze benadering lijkt dus eerder gestoeld te zijn op een ideologische benadering van ontwikkeling dan op waarneembare effecten en wetenschappelijk onderbouwd onderzoek^{3,4}. Bovendien heeft de Coalitie tegen de Honger al herhaaldelijk gewezen op gevallen waarin het tegendeel werd aangetoond. Ondermeer het voorbeeld van het bedrijf Feronia in DR Congo, dat financiering ontvangt van BIO, maar dat de rechten van de lokale gemeenschappen niet respecteert en bijgevolg, in plaats van bij te dragen tot de ontwikkeling van de gemeenschappen, hun precaire situatie nog verergerd⁵.

1 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Stronger Role of the Private Sector in Achieving Inclusive and Sustainable Growth in Developing Countries, [COM(2014) 263 final], p. 2

2 http://www.coalitioncontrelafaim.be/wp-content/uploads/2013/10/VE_CTHD_dossier_NL_LR.pdf

3 HLPE Report, Multistakeholder partnerships to finance and improve food security and nutrition in the framework of the 2030 agenda. <http://www.fao.org/3/CA0156EN/CA0156en.pdf>

4 <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp-private-finance-blending-for-development-130217-en.pdf>

5 https://www.cncd.be/IMG/pdf/policybriefs_apb_fr_hd-web2.pdf

2/ DE STRATEGIE VAN DE REGERING

De strategienota “landbouw en voedselzekerheid” van maart 2017 herinnert eraan dat het Belgische ontwikkelingssamenwerkingsbeleid gestoeld is op twee basisprincipes: duurzame en inclusieve economische groei en een mensenrechtenbenadering. Het identificeert drie actiegebieden:

- Het bevorderen van de deelname van landbouwers in markten en waardeketens
- Het bijdragen tot goed bestuur
- Het ondersteunen van onderzoek en innovatie

Alsook drie overkoepelende thema's: nutritie, gendergelijkheid en empowerment van vrouwen en duurzame landbouw.

Het bepaalt eveneens dat ontwikkeling, om duurzaam te zijn, de drie volgende elementen dient te verzoenen: sociale rechtvaardigheid, bescherming van het leefmilieu en economische doeltreffendheid.

De strategienota refereert herhaaldelijk naar de privésector en verduidelijkt dat “capaciteitsopbouw van de staat, ondersteuning van de civiele maatschappij en samenwerking met de privésector van bijzonder belang zijn in vele van onze partnerlanden” en dat “België de samenwerking tussen de privésector in het Noorden en het Zuiden, evenals met middenveldorganisaties en de publieke sector zal faciliteren en stimuleren teneinde de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs) gezamenlijk uit te dragen en waar te maken.”

Uit de nota en de implementatie ervan blijkt echter de noodzaak om beter te definiëren hoe steun aan de privésector en aan waardeketens effectief kan bijdragen aan de realisatie van rechten, inclusieve en duurzame ontwikkeling, waardig werk en gendergelijkheid. De strategienota “Steun aan de privésector” van 2014, kan hiertoe bijdragen. Deze onderlijnt immers het belang van prioritair steun te geven aan **kleine producenten** via de ondersteuning van de familiale landbouw; aan **boerenorganisaties**, die een pijler vormen van de productiestructuur en als hefboom dienen voor het creëren van waardig en productief werk; aan de lokale overheden en de technische en normatieve diensten van de staat. Ze benadrukt dat de ontwikkeling van een lokale private landbouwsector gestoeld moet zijn op een echt nationaal en regionaal **landbouwbeleid**, waarin de staat een regulerende en faciliterende rol moet

opnemen (infrastructuur, grondrecht, enz.) en dit moet ondersteund worden door de Belgische samenwerking. Ook moet **beleidscoherentie** ten gunste van ontwikkeling worden gewaarborgd om, negatieve gevolgen van de “globalisering” van de economie op het recht op voedsel, te voorkomen.

3/ AANBEVELINGEN

Voor de Coalitie tegen de Honger, moet de financiële steun van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking aan de privésector voor het bereiken van de duurzame ontwikkelingsdoelstelling dat een einde aan honger en ondervoeding wil maken:

Beantwoorden aan de doelstelling van de duurzame menselijke ontwikkeling, of met andere woorden, expliciet en operationeel bijdragen aan:

- Het realiseren en respecteren van de mensenrechten en, meer bepaald, het verwezenlijken van het recht op voedsel;
- Het aannemen van wetgeving inzake gepaste zorgvuldigheid (due diligence) van bedrijven, met het oog op maatschappelijk verantwoord en milieubewust ondernemen, het naleven van de mensenrechten en goed bestuur; op internationaal niveau de onderhandelingen ondersteunen over een bindend Verdrag inzake ondernemingen en mensenrechten in de VN-Mensenrechtenraad.
- Een onafhankelijk klachten- en herstelmechanisme dat gemeenschappen of hun vertegenwoordigers in staat stelt om misbruiken of tekortkomingen door actoren uit de privésector aan te geven. Op korte termijn zou BIO zich moeten aansluiten bij het gezamenlijke klachtensysteem van de instellingen voor ontwikkelingsfinanciering in Nederland, Duitsland en Frankrijk.
- De duurzame ontwikkeling, door familiale boeren en hun organisaties te ondersteunen om zo bij te dragen aan: de uitroeiing van armoede in al haar vormen (SDG 1), gendergelijkheid (SDG 5), duurzame productie- en consumptiepatronen (SDG 12), het verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen (SDG 10), het inperken van de klimaatverandering (SDG 13), het in stand houden van ecosystemen en biodiversiteit

(SDG 15), het verzekeren van de toegang tot justitie voor iedereen en de oprichting van effectieve, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen op alle niveaus (SDG 16).

De ondersteuning voor de privésector richten op volgende actoren:

• Familiale landbouwers en de coöperaties die hen vertegenwoordigen

Het is belangrijk te herhalen dat de kleinschalige landbouwproducenten de belangrijkste privésector actoren zijn in de landbouwsector en de grootste investeerders in de landbouw wereldwijd.

Voor de CTH moet alle financiering ter ondersteuning van de productie in de landbouwsector door de Belgische ontwikkelingssamenwerking, prioritair gericht zijn op de kwetsbare plattelandsbevolking, die zelf voedselonzeker is ondanks dat ze voedselproducenten zijn. De financiering moet rechtstreeks ten goede komen aan deze landbouwers of aan de organisaties en coöperaties die hen vertegenwoordigen. Indien andere actoren in de landbouwproductie zouden worden gefinancierd, moet deze financiering rechtstreeks bijdragen aan de specifieke doelstelling om de voedsel- en voedingszekerheid te verbeteren en de toegang tot en de controle over de productiemiddelen voor de lokale bevolking, inclusief grond, garanderen.

• De ondernemingen uit de sociale economie en de lokale KMO's en ZKO's

Vóór en na de eigenlijke productie, kan ondersteuning worden geboden aan lokale bedrijven om de verwerking, meerwaarde-creatie en de vermarkting van landbouwproducten te verbeteren.

- De lokale KMO's en ZKO's zijn de belangrijkste actoren als men beoogt de lokale en regionale waardeketens in de voedingssector te versterken en bij te dragen aan jobcreatie en inclusieve groei.
- Binnen deze lokale KMO's en ZKO's, moet prioritair steun geboden worden aan sociale ondernemingen en coöperaties omdat zij een doel nastreven dat in overeenstemming is met de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling.

Gebonden hulp moet worden uitgesloten. Gezien de beperkte financiële middelen voor ontwikkelingssamenwerking moet steun aan grote en transnationale ondernemingen, waarvan de winst in mindere mate wordt geïnvesteerd in lokale economische ontwikkeling, worden uitgesloten.

• De opvolgings- en evaluatiemechanismen onderwerpen aan bindende wetgeving:

- Net als NGO's moeten ondernemingen die financiering voor ontwikkelingssamenwerking ontvangen, onderworpen worden aan de opvolgings- en evaluatieprocedures van DGD. Deze evaluaties moeten transparant en onafhankelijk zijn en openbaar worden gemaakt.
- Bij de opvolging en evaluatie van de acties moeten de betrokken actoren, de eindbegunstigden en de organisaties die hen vertegenwoordigen, de plaatselijke overheden en het maatschappelijk middenveld inspraak hebben.
- De coherentie van het ontwikkelingsbeleid met betrekking tot de ondersteuning van de privésector moet worden gewaarborgd door organen zoals de interdepartementale commissie en de adviesraad inzake beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling, het Platform Ondernemen voor Ontwikkeling en het platform voor Landbouw en Voedselzekerheid.

coalitie **tegen de honger**
coalition **contre la faim**

WWW.COALITIETEGENDEHONGER.BE